

planter, hvis Frø spredes over de dyrkede Marker. Anlægene betyder endelig ikke sjældent en ikke helt ubetydelig Indskrænkning i det dyrkede Areal og ofte Ødelæggelse af Afvandingen for store omliggende Arealer. Hertil kom, mente Amtmændene, det rent psykologiske Moment, at Krigens Spor ønskes fjernet snarest gørligt. Amtmændene var endvidere klare over og interesserede i Retableringens betydelige beskæftigelsesmæssige Værdi, og selvom man især tænkte paa Beskæftigelsen af de lokale arbejdsledige, var man dog forstaaende over for Anvendelse og Indkvartering af egnsfremmed Arbejdskraft. Der kan herved blive flere Hensyn at tage, f. Eks. dels til Ønskeligheden af en hurtig Beskæftigelse af de Arbejdere, der allerede er rejst til de Omraader, hvor de store Værnemagtsarbejder har fundet Sted, inden disse Arbejdere søger tilbage til Byerne, hvilket formentlig ret hurtigt vil ske, dels til en midlertidig Udflytning af nogle af de mange arbejdsløse, der vil komme i Byerne. Efter det Indtryk, man har faaet, bør man dog stille sig noget afventende over for Tilførsel af fremmed Arbejdskraft til Sønderjylland, da Forholdene der maaske kan blive vanskelige.

Forholdet var iøvrigt i samtlige Amter efter Amtmændenes Oplysninger det, at der ingen Stedet skal være ydet anden Erstatning for den ved Anlægene forvoldte Ulempe end en Afgrøde- og Ulempeerstatning for de forløbne Aar, og denne Erstatning, der er fastsat af lokale Kommissioner, skønnedes ikke at være ansat urimeligt højt, ogsaa fordi Tyskerne har forpligtet sig til senere at retablere Gravene m. v. Der menes altsaa ingen Steder at være foretaget en egentlig Ekspropriation til Fordel for Værnemagten eller den danske Stat, og dette gælder baade ved Tankgrave, Skyttegrave, Pigtraadsspærringer og Ledningsmaster. Efter Krigen burde man da, mente Amtmændene, gaa den Vej at retablere ved Statens Foranstaltning og saa senere, naar Retableringen er sket, lade de lokale Kommissioner vurdere den varige Skade, som Forstyrrelsen i Jorden trods Retableringen har forvoldt, f. Eks. fordi en Retablering af Muldlaget ikke — eller ikke fuldstændig — har kunnet foretages. Man kunde selvfølgelig vælge den Udvej straks at yde Lodsejerne endelig og fuld Erstatning for den forvoldte Forstyrrelse, og overlade Udførelse af Retableringen til Lodsejerne selv, men samtlige de besøgte Amtmænd var dog af den Mening, at Gennemførelsen af Straksopgaverne burde ske ved Statens Foranstaltning og for Statens Regning, saaledes at man kunde tage fat straks efter Krigens Ophør. Man pegede herved foruden paa de ovenanførte Grunde ogsaa paa, at Retableringen ikke burde overlades til den enkelte Ejers Forgodtbefindende, da man derved blot vilde opnaa, at en Del Lodsejere modtog Erstatningen, men ikke foretog nogen Retablering. Dette vilde være uheldigt, dels af samfundsøkonomiske Grunde, dels af Hensyn til Beboerne, idet man da vilde faa en Række Huller i Terrænet. Der pegedes endvidere paa, at en betydelig Del — ja formentlig langt de fleste Tankgrave m. v. — var anlagt paa god, dyrket Jord, og at de Grave og andre Anlæg, der var anlagt i Klitter eller paa saa daarlig Jord, at Retablering maatte blive urimelig dyr i Forhold til de hermed forbundne Fordele, let kunde udskilles, saaledes at man ikke udførte økonomisk uforvarsligt Arbejde. Det blev endvidere fremhævet, at de allerede bestaaende lokale Kommissioner vilde være velegnede til efter Retableringen at fastsætte den forannævnte — formentlig ret ringe — Erstatning, som det antagelig i enkelte Tilfælde vil blive nødvendigt at yde Lodsejeren paa Grund af Muldskade eller lignende. Fastsættelsen af denne Erstatning vil ikke lægge Hindringer i Vejen for Paabegyndelsen af Straksopgaverne, tværtimod skal den ske efter Retableringen, og efter denne vil der være god Tid til en omhyggelig Vurdering af de enkelte Jordskader.

Med Amtmændene drøftede man endvidere Spørgsmaalet om Retableringsarbejdernes *Overdragelse til Entreprenører*, og det oplystes herved bl. a., at der er en stærk Stemning for, at Entreprenører, der tidligere har arbejdet for Værnemagten og derved ofte uberettiget tjent store Summer, ikke bør komme i Betragtning, men at man tværtimod eventuelt med Entreprenørforeningens eller/og lokale Myndigheders Bistand burde give Arbejdet til de Entreprenører, som ikke havde deltaget i Værnemagtsarbejder og derfor ofte haft vanskeligt ved at eksistere. Man havde iøvrigt — ligesom det er sket i det under Landbrugsministeriet nedsatte Landvindingsudvalg — erfaret, at Værnemagtsentreprenørerne nu ved Underbyden søgte at komme ind ved almindelige Arbejder. Der gjorde sig ogsaa hos Amtmændene Ønsker gældende om Anvendelse af mindre, lokale Entreprenører som selvstændige Entreprenører (ikke Underentreprenører) for mindre Afsnit eller Anlægs Vedkommende, dog at man intet fandt at erindre imod, at de større Entreprenørfirmaer anvendtes, hvor ingen egnede lokale Firmaer fandtes, eller hvor det drejede sig om større Afsnit, som de lokale Folk ikke kunde magte.